

Nr 16

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för att stimulera anställande av kvinnlig arbetskraft inom industrien.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 59 av herr *Billman m. fl.* och II: 70 av herr *Berglund m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att stimulerande åtgärder, i likhet med vad i motionerna angivits, måtte vidtagas för att möjliggöra anställning av kvinnlig arbetskraft inom industrien.

Motionärerna hänvisar bl. a. till det ökade behov av kvinnlig arbetskraft som den expansiva utvecklingen inom industri och handel medför. Riksdagen har beslutat om stödåtgärder för de landsdelar som har arbetskraftsöverskott men saknar industrier. Andra landsdelar lider brist på arbetskraft, vilket hindrar industrierna att expandera.

Det har emellertid visat sig att den kvinnliga arbetskraft som man tidigare inte ansett sig kunna använda utom inom vissa speciella industrier mycket väl skulle kunna utnyttjas i de flesta branscher. Där man tidigare använt uteslutande manlig arbetskraft har man försökt med kvinnlig med gott resultat.

Man har uppskattat den latent kvinnliga arbetskraft som är positiv till anställning i näringslivet till ca 150 000 personer. Skulle bara en del av dessa kunna gå in i produktionen, skulle det betyda mycket för den industriella utvecklingen.

En stor del av detta redovisade antal är hemmafruar som har svårigheter att få hjälp med barntillsynen.

Skulle större möjligheter till anläggande av daghem finnas, vore mycket vunnet. Lämpligast synes det vara att de industrier som kan betjäna av den kvinnliga arbetskraften får möjligheter att investera, där så är lämpligt, i utrymmen som kunde inrättas till daghem. Att modern kan lämna sina barn på arbetsplatsen och hämta dem där vid arbetets slut är en fördel.

Det bör prövas, huruvida icke sådan industri som vill anställa kvinnlig arbetskraft kan erhålla statsstöd i form av lån eller bidrag till inrättande av daghem. Eventuellt kan viss del av investeringsfonderna få användas härför.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 70.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från *arbetsmarknadsstyrelsen* som anför:

Mot bakgrunden av att en allt större andel av den kvinnliga arbetskraften består av gifta kvinnor och att det bland de gifta kvinnorna torde finnas ytterligare ännu ej utnyttjade arbetskraftsresurser har arbetsmarknadsstyrelsen i plenum den 13 januari 1961 antagit ett speciellt aktivitetsprogram för den kvinnliga arbetskraften. Aktivitetsprogrammet kan bl. a. lagas som uttryck för att styrelsen funnit det nödvändigt att beakta och vidtaga åtgärder speciellt anpassade för den kvinnliga arbetskraften. Aktivitetsprogrammet har sedermera i september 1964 kompletterats med ytterligare anpassningsåtgärder.

I programmet har åtgärder beträffande omskolning och fortbildning fått en framträdande plats. För att underlätta den kvinnliga arbetskraftens inplacering inom industrin har under föregående år en ny kursform inom vuxenutbildningen introducerats, s. k. startkurser för industriarbete. Under höstterminen 1964 genomfördes 18 sådana kurser med sammanlagt 230 kursdeltagare. För vårterminen 1965 planeras ett 40-tal startkurser för sammanlagt ca 500 kursdeltagare.

Genom åtgärder inom aktivitetsprogrammets ram har en del hinder undanröjts för de gifta kvinnor som önskar ta upp yrkesarbete utanför hemmet. På vissa orter och inom områden med en hög och differentierad efterfrågan på arbetskraft har härigenom den yrkesmässiga anpassningen inte varit ett lika stort problem som möjligheterna att kunna ordna barn-tillsynen under arbetstiden. Arbetsmarknadsstyrelsen har därför i olika sammanhang för verkets regionala och lokala organ framhållit vikten av att på orter, där man kan bedöma att det finns arbetsmarknadsskäl för ökade samhälleliga insatser ifråga om barn-tillsynen, försöka få till stånd åtgärder i denna riktning från vederbörande kommunala myndigheters sida.

I februari 1963 bildades på initiativ av Familjeberedningen en central samarbetsgrupp med uppgift att bistå kommunerna med planering och utbyggnad av dag- och fritidshem. Samarbetsgruppen består av representanter för följande ämbetsverk: socialstyrelsen, bostadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. Erfarenheterna av den centrala samarbetsgruppens hittillsvarande arbete har redovisats i en PM som av socialstyrelsen i samråd med de övriga berörda ämbetsverken översänts till Konungen den 5 januari 1965. I promemorian finns redovisade förslag till åtgärder för att snabbt kunna få till stånd en utbyggnad av dag- och fritidshem. Åtgärderna har även kostnadsberäknats.

Arbetsmarknadsstyrelsen har vidare i skrivelse till Konungen den 30 januari 1965 hemställt om medgivande att få bestrida kostnader för daghemsplatser för barn till ensamma mödrar som undergår utbildning.

Enligt arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning bör alla möjligheter för att snabbt bygga ut dag- och fritidshemmen tillvaratas. Styrelsen har därför intet att erinra mot att industriföretag beredes möjlighet att erhålla statsmedel i form av lån eller bidrag för inrättande av daghem.

Arbetsmarknadsstyrelsen vill emellertid framhålla betydelsen av att ansvaret för driften av daghemmen åvilar kommunen. Härigenom kan fördelningen av daghemsplatserna bli mest ändamålsenlig. Bl. a. kan det därigenom säkerställas att i viss utsträckning även barn till andra föräldrar än de vid ett speciellt industriföretag anställda får tillgång till platserna och att daghemsplatser ej går förlorade om förälder åtager sig arbetsuppgifter vid annat företag. Erfarenheterna från tidigare förefintliga industridaghem har visat att t. ex. svängningar i konjunkturen lätt leder till inskränk-

ningar i barntillsynsmöjligheterna. Vid vissa lasarettsdaghem tillämpas f. n. en sådan begränsning av daghemsplatserna att endast barn till sjuksköterskor tas emot.

Slutligen får arbetsmarknadsstyrelsen meddela att det speciellt från de mindre tätorterna framhållits att driftskostnaderna för daghemmen är mycket betungande och att några kommuner av denna anledning ej har resurser att utvidga eller att anordna daghemsverksamhet. För att stimulera kommunerna till en ökad aktivitet beträffande utbyggnaden av daghemsverksamheten vore det önskvärt att en omprövning av nu utgående statsbidrag kunde komma till stånd.

Utskottet

Motionernas syfte är att industriföretag skall stimuleras att anställa kvinnlig arbetskraft genom att de erhåller statligt stöd för anordnande av barnstugor.

Enligt gällande bestämmelser kan statsbidrag för *anordnande* av barnstugor utgå till bl. a. förening eller stiftelse. Vidare kan bidrag till *driften* av sådana anordningar utgå till bl. a. förening, stiftelse eller industriföretag. Från allmänna arvsfonden kan understöd lämnas huvudman för barnstuga som är juridisk person.

Möjligheter saknas således icke för industriföretag att erhålla statligt stöd för barnstugeverksamhet. Utskottet anser det, med hänsyn till den uppmärksamhet som nu ägnas spörsmålen på detta område, finnas anledning räkna med att kommunerna är beredda att samarbeta med industriföretagen för att lösa de problem som här anmäler sig. Vidare har familjeberedningen, vilken nyligen förstärkts med ytterligare expertis för barntillsynsfrågor, som ett av sina uppdrag att ingående undersöka möjligheterna för en utbyggnad av barntillsynen. De i motionerna berörda spörsmålen kan därvid förutsättas bli beaktade.

Med hänsyn till det ovan anförda finner utskottet icke anledning förorda något riksdagens initiativ i ärendet utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 59 och II: 70 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 mars 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Eric Gustaf Peterson, Hellebladh, Oscar Carlsson, Swanström, Hedlund, Nyman, Axel Kristiansson, fru Hultell*, herrar Helge Karlsson och Blomquist;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herr Skoglösa*, fru Jäderberg*, herrar Lundmark, Haglund, Wikner, Börjesson i Glömminge*, Nilsson i Båstekille, Westberg, Wennerfors* och From.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.